

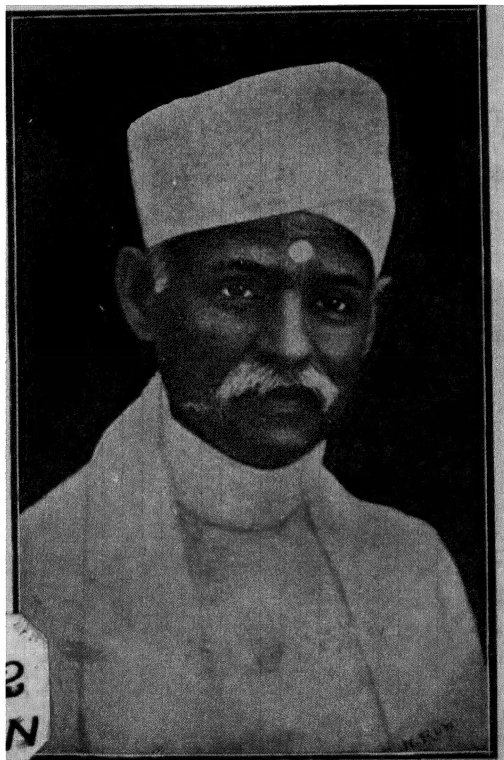
UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204043

UNIVERSAL
LIBRARY

మదన మోహన మాలవ్య

ర చ య త :- ఆర్. నారాయణమూర్తిగారు బి. ఏ.

స్వామి శిష్యుః
కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు,
బుక్ సెల్లర్లు, రాజమండ్రి.

శ్రీ.

పండిత మదన మోహనమాలవ్య
జీవితచరిత్ర.

రచయిత:-

ఆర్. నారాయణమూర్తిగారు, బి. ఏ.

వడ్డ :

పసుపులేటి బాపిరాజు,

రాజమండ్రి.

1945.

వేణు ఆర్ట్స్ ప్రెస్ నందు ముద్రితము

ఆర్ కె టి తోట, రాజమండ్రి.

1945

శ్రీ

శుభమును అరిష్టుమును.

శ్రీ పరబ్రహ్మ కోసమహా

శ్రీ మ ద న్ మో హ న మా ల వ్యా

జీ వి త చ రి త్ర

శ్రీ మదన్ మోహన మాలవ్యా నూల్వ దేశమందు
మిక్కిలి సంపన్న బ్రాహ్మణ గృహమందు జననమాయెను.
ఈ మహనీయుని పూర్వీకులందరును అపూర్వ విద్యావంతులు.
మిక్కిలి ఆచారముతోగూడిన దైవభక్తులు. విశేషమైన ఖ్యాతి
వహసినవారు. మహారాజులవలన బహుళకరింపబడినవారు. సాం
స్కృతి భాషలో అఖండప్రజ్ఞావంతులు. గీర్వాణభాషలో సుదీర్ఘ
మైన గ్రంథరాజములను వ్రాసియున్నారు. ఇప్పటికి రమ్మారమి
నాలుగువందల సంవత్సరములక్రితము మాల్యాగారి పూర్వ
తెవరో మాల్యాదేశమున్నుండి అలహాబాదుచేరి నివాసమేర్పర
చిరే. అప్పటినుండియు అలహాబాదులో వండితుని నివాసము
మాయెను. ఆయన విద్యాభ్యాసమంతయు అలహాబాదులోనే
జరిగెను. కాని జన్మస్థానమైన మాల్యాదేశముపై యాయన
కభిమానముపోలేదు. ఆదేశములను మిక్కిలి గౌరవించుచు వారి

మంచిచెడ్డలనుగూర్చి తలపోయుచుండెడివాడు. కొందరు మాలవ్యాగారు చాణక్య సంక్రమణములోని వాడని చెప్పుచుండిరి. దీనికాధారము లేమియు చరిత్రములో గాన్పించుటలేదు. ఘటియొక విశేషము. ఈయనయొక్క విశేషమేధాప్రాభల్యమును బట్టి చాణక్యవంశజుడని చెప్పినను చెప్పవచ్చును.

పండిత మాలవ్యాగారి తండ్రిపేరు పండిత బ్రాజీనాథ్. ఈమహానీయుడు గొప్ప సాంస్కృతికపండితుడు. అపూర్వమైన మేధావిజ్ఞాని. సాంస్కృతికములో మిక్కిలి కొనియాడదగిన గ్రంథములను కొన్నిటినివ్రాసెను. వానిలోకొన్ని అచ్చుపడక మూలపడియుండగా రెండువారే మాలవ్యా నాటిసన్నికరించెను. అంతటి జనకునికంటె ఎంతవారైనను గొప్ప విశేషము. తండ్రి తండ్రిచేసిన పూర్వజన్మనుకృతమువలన యిట్టికుమారుడు జన్మించెనని ప్రజాభిప్రాయము. యధార్థముగానిది యతిశయోక్తి కాదు. బ్రాజీనాథ్ గారు భగవదీతన, పురాణములను, విశిష్ట విషయము మిక్కిలి శుభశైలిని గ్రంథములను వ్రాయుటయే గాక ప్రజామనోరంజకముగా చదువు చుండెడివాడు. ముఖ్యముగా ప్రజలీయనను గురుభావముతో బూజించుచుండెడివారు. ధర్మంగమహారాజుగారును, కాశీమహారాజుగారును బ్రాజీనాథ్ గారిని తమ గౌరవించుచు ఆయన గ్రంథకాలక్షేపమువలన అనందించుచుండిరి. దైవభక్తిలిగి, లేమిచే బాధపడుచున్నను యెక్కువ సంతానముకలిగిన సంసారమైనను బ్రాజీనాథ్ ధర్మ

మార్గమున జీవనముగడిపెను. ఈయనకు పుత్రసంతానమధికము. తాను కష్టజీవితము కుమారు లందఱకు విద్యను గఱపుచుండెను. మాలవ్యా ఆయనకు మూడవకుమారుడు. పుత్రులందరిలోను మాలవ్యాగారు లోకవిఖ్యాత పురుషుడాయెను. తండ్రియొక్క కులగౌరవములను లోకమునకు వెల్లడిచేసెను. తండ్రి మిక్కిలి యానందించెను.

పండిత మదనమోహన మాలవ్యాగారు అలహాబాదు నగరములో తనపూర్వులు నివసించిన గృహమందు 1861నవ త్సరములో డిశంబరు నెల 25 తేదీని జన్మించెను. అలహాబాదు లోనేపుట్టి అక్కడనే పెరిగెను. ఈయన బాల్యదశనంతయు అలహాబాదులో గడిపెను. ప్రప్రథమమున బాల్యదశలో రెండు సాంస్కృతిక పాఠశాలలలో విద్యనభ్యసించెను. మొదట ధర్మ జ్ఞానోపదేశ పాఠశాలలో సాంస్కృతిక ప్రాథమికవిద్య నభ్యసించి పిమ్మట విద్యాధర్మనర్థసేవ భాగము పాఠశాలలో చదివెను. సాంస్కృతికవిద్య పూర్తియైన తరువాత తండ్రి కుమారుని ఆంగ్లేయ పాఠశాలలో బ్రేవేషపెట్టెను. ఆంగ్లేయములో బ్రాగ్మికవిద్య నభ్యసించి అతిత్వరలో 'జిల్లా' హైస్కూలులో బ్రేవేసించెను. ఈపాఠశాలలో విద్యపూర్తియైన తరువాత 'మూర్' సెంట్రల్ కాలేజీలో బ్రేవేసించెను. కాలేజీ పరీక్షలలో ప్రథమవానిగా నిల బడుచుండెను. ఇతినిగొంచిన కాలేజీ ప్రెసిడెంట్ కు సందేశముగా నుండెను. నూతనవిషయములను గ్రహించుటలో నధికశక్తిగల

వాడని వారు గ్రహించి ప్రత్యేకముగా నితనిని చాలావిషయములలో నుత్సాహపఱచుచుండిరి. ముఖ్యముగా గ్రామీణమునువిద్యనుగూర్చి మాలవ్యా పరిపూర్ణమైన పరిశోధనా పరిశ్రమ చేయుచుండెను. ఈరెండుకాఖలలో నెవరేది స్ర్శించినను కడుత్పరికరమైన బహులు చెప్పుచుండెను. విద్యానుత సంబంధమైన గ్రంథములన్నిటిని పరిశోధించెను. వీనిమీద బహిరంగముగా మదన్యాసము లిచ్చుచుండెను. ప్రజలును యితనిసహకారులును బహుశ్రద్ధగా నూతన విషయములను గ్రహించుచుండిరి. ఇతన్ని అభిప్రాయమేమన ప్రపంచములో జాతిమతములు నెలువడియున్నవి. ఏమతమెట్టివీమలను బోధించుచున్నదియు, హిందూదేశముందలి వివిధ మతములకును అన్యమతములకునుగల సంబంధవ్యత్యాసము లెట్టివనియు, పూర్వకాలములో మతపునరుద్ధారణకైజరిగినవియు సనువిషయములను విమర్శించి తనఅభిప్రాయములను గ్రంథమూలకముగా వెలిబుచ్చుచుండెను. ఇక విద్యవిషయములో పండితుని కెంతయభిమానమున్నదో 'కాశీవిశ్వవిద్యాలయ' స్థాపితమువలననే మనకు తెలియుచున్నది. ఇట్టివిఖ్యాతిగాంచిన విద్యాలయమును స్థాపించుటకు మాలవ్యా అహోరాత్రములు నిద్రాహరములులేక కష్టపడెను. మూర్ సెంట్రల్ కాళేజీలోవిద్యనభ్యసించుచున్న సమయముననే అలహాబాదులో నొక విద్యాసంస్థను స్థాపించెను. మఱియునొక హిందూసమాజమును స్థాపించెను. ఇందుకనుకూలముగా చాలమంది పెద్దవారు

మెంబర్లుగాజేసి యతని యుద్యమమును ప్రోత్సహించిరి. వీరిని నిర్మించుటలో మాలవ్యా ముఖ్యాభిప్రాయము, సంఘోద్ధారణ, విద్యాభివృద్ధియును; తిట్టివిషయములను తలపెట్టెనను స్వలాభమునపేక్షించువాడుకాదు. ఎప్పుడును ప్రజాసేవకే పాటుపడెడువాడు. మాలవ్యా స్కూలుఫై నలు (Entrance Examination) పరీక్షను కలకత్తా యునివర్సిటీలో 1879 సంవత్సరములో బూర్తి చేసెను. తరువాత కలకత్తా మూత్ కాలేజీలో ప్రవేశించెను. అప్పటికింకను అలహాబాదులో కాలేజీలులేవు. 1881 సంవత్సరములో యఫ్. ఎ. క్లాసును, 1884 సంవత్సరములో బట్టపరీక్షయు బూర్తియయ్యెను. ఏడుసంవత్సరమాల తరువాత ఎమ్. ఏ. క్లాసును, ఎల్. ఎల్. బి., క్లాసును ఒకేసారి ప్రారంభించి, ఎల్. ఎల్. బి. పూర్తిచేసి ఎమ్. ఎ. పూర్తిచేయుక నే విడచెను. ఈవిధముగా విద్యను కష్టపడి పూర్తిచేసెను.

విద్యాస్థానమును వదలివచ్చునరికి మాలవ్యా ఆధునిక పరిస్థితులు బాగుండలేదు. మొదటినుండియు సామాన్యమైన పండిత సంసామురగాన ధనము కొరత కలుగుచునే యున్నది. 1884 సంవత్సరములో అలహాబాదు గవర్నమెంటు హైస్కూలులో నుపాధ్యాయునిగా బ్రవేశించెను. నెలకు 75 రూపాయల జీతముమీద 1887 సంవత్సరమువరకు నుపాధ్యాయునిగా పనిచేసి విరమించుటకు బ్రయత్నముచేసెను. ఇట్టిసమయములో తన స్వగ్రామస్తుడగు డాక్టరు సటీష్ చంద్రబెనర్జీని కలిసికొనుట

తటస్థమాయెను. ఇతడు గొప్పచలుకుబడియున్న వ్యక్తియు, స్వతంత్ర జీవనము చేయువాడును, గనర్న మెంటు నొకరిచేయుచు రాజకీయ విషయములలో బాల్కనకూడదు. అందుమూలమున స్వతంత్ర శక్తియు, దేశాభిమానమును నశించునని అభిప్రాయమునో వెంటనే తనయద్యోగమునకు రాజీనామానిచ్చెను. 1886 సంవత్సరమున కలకత్తా కాంగ్రెసు మహావైభవముగా జరుగుచుండగా పండిత మాలవ్యా మూర్ కాలేశలో దనగురువగు పండిత ఆదిత్యరామ్ గారితో కలిసి బహిరంగముగా నుపన్యాసములిచ్చెను. యితని యమోఘమయిన యుపన్యాసములు విని పెద్దనాయకులందఱును మిగుల యానందించిరి ప్రిజలందరితనొక గొప్పవ్యక్తియని గ్రహించిరి. అప్పటినుండియే నితనికి గౌరవము, కీర్తియు కలిగెను. లోకవిఖ్యాత పురుషుడాయెను. తరువాత పత్రికలకు వ్యాసములను వ్రాయుచుండెను. అప్పటికి కీర్తిశేఖులైన కలకత్తా రాజావారు 'హిందూస్థాన్' అనునొక పత్రికను నడుపుచుండెను. మాలవ్యాగారి వ్యాసములఱిచి తనపత్రికకు సంపాదకపదవి నొనంగుటకు బ్రయత్నించెను. ఇందులకంగీకరించి మాలవ్యా 1887 సంవత్సరములో 'హిందూస్థాన్' పత్రికాముఖములో సంపాదకునిగా బ్రవేశించెను. పవిత్రమయిన ఉపాధ్యాయపదవియం దీ మునుకు నుచున్నచోవుండెను, కాని ఒకవిధమయిన విద్యసాక్షాత్తుముగల వ్యక్తియగుటచే విద్యా ప్రచారమునకు బాటపడు నుత్సాహము కలుగుటచేతను యా

పదవిని నిశ్చయించెను. నెలకు 200 రూపాయల జీతముమీద రెండున్నర సంవత్సరములు హిందుస్తాన్ పత్రికకు సంపాదకునిగా విడివిగా ముఠాలో పనిచేసి వదలవలెను. ఇతని చాకచక్యము నకును, మేధాశక్తికిని ప్రభుత్వము వారు కూడ మెచ్చుకొనిరి. అప్పటికి 'హిందూస్తాన్' పత్రికలో విరివియైన స్వతంత్ర వ్యాసములను వ్రాయుటకు వీలులేకుండెను. కాని 'యిండియన్ యూనియన్' అను స్వతంత్ర పత్రిక మంచి ప్రచారములో నున్నది. ఈ పత్రికాధికారి పండిత బాబ్బయ్యోమ్ దేవ్ అనునతడు పత్రికా సంపాదకుడగు బాబూ బ్రహ్మసందసింహ లక్ష్మి పేరు మిల్లునకు వెళ్ళిపోవుటచే వెంటనే యాసానమును పండితుడాక్రమించెను. ఈ పదవిలో నుండగనే ప్రజాసేవకై అనగా ప్రజల యొక్క విద్యావిజ్ఞానమును వృద్ధిచేయుటకుగానొక వారపత్రికను ప్రచురణలో బెట్టెను. ఈ పత్రికను హిందీభాషలో నడపెను. దీనిపేరు 'అభ్యుదయ' పత్రిక. దీనికి చందాదారులను నియమించి చాలపాటుపడెను. కొంతకాలమునకే పత్రికను వారమునకురెండు పర్యాయములు ప్రచురించెను. దీనిపై ప్రజాదర్శన మధికమయ్యెను. గొప్ప వ్యాసములను వ్రాయుచుండెను. గొప్పగొప్ప వారిలభిప్రాయములను వెల్లడిచేయుచుండెను. ఈ 'అభ్యుదయ' పత్రికనే 'ఇంగ్లీషుడెయిల్' అని మార్చి గొప్ప ప్రచారము యితర రాజధానులలో నుండవలెను. ప్రజాభిప్రాయమును తెలిసికొనుటయే దీని ముఖ్యోద్దేశము. అన్య ప్రదేశములో ప్రజల ముస్థితు తెల్లున్నదియు సేవత్రివలన పండితుడు సంపూర్ణముగా నవగాహన చేసుకొనెను. పత్రి

కా ప్రచారముచేసి మాలవ్యాచేసిన మాకు సేమ తదితరులెవ్వరును చేసియుండలేదు. ఇతని మహాధైర్యము, శాస్త్రసాహసము ఆత్మచింత ప్రబలయాదరణము ధనమునకు సోపానము మనము కరియందు గాంచము.

పండిత మాలవ్యా హిందుస్తాన్ పత్రికను సంపుచుండగా నితని స్నేహితులును హితులును న్యాయవాది పిరీన్ పూర్తిచేసినచో దేశమునకును ప్రజలును గొప్ప ప్రచారము చేయుటకు సావధానముంచునని యతిని ప్రోత్సహించెను. అందు ముఖ్యుడు ఎ. సి. హ్యూమను కలదు ఇతనికి మాలవ్యా యన్న చాలయభిమానుని కుని న్యాయవాదిగా పనిచేయుట కితినికెంతమాత్రీ మిష్టములేదు. ధనసహదన యందితినికేద్యస్తి లేదు. దేశమందలి మతమును విద్యను పోషించి వాటినిమితము తనజీవితమును గడుపువలెననికోరిక. ఈమూలకమయిన దేశసేవ నేయుటకే ప్రయత్నము చేయుచుండెను. కాని స్నేహితుల మక్కువను నెఱవేర్చుటకె లాకాలేజీ లో ప్రవేశించెను. అక్కడండియు పత్రికకు న్యాయములను వ్రాయుచుండెను. 1891 సంవత్సరములో ఎల్. ఎల్. బి. పరీక్షయందు తీరుడై 1898 సంవత్సరమునుండి హైకోర్టులో న్యాయవాదిగా బ్రాక్టీసు ప్రారంభించెను. ఒకప్పుడు మాలవ్యా లాకాలేజీలో విప్రముండగా పండిత అజాధియానాథ్ హ్యూమన్లో నతని విషయమయి నిట్లుచెప్పెను. 'మాలవ్యాజీ లాకాలేజీలో ప్రవేశించినప్పటినుండియు కాంగ్రెసునని తగ్గించియుండెను' నీనికి హ్యూమన్ ప్రముఖు

డిట్లుచెప్పెను. 'అవును అదనిశ్చయమే! అరిని దృష్టియంతయు చదువుమీద ప్రసరించెను.' వెంటనే దగ్గరనున్న మాలివ్యాను హెచ్చించి హాహుమిట్లుచెప్పెను. 'మదన్ మోహన్! భగవంతుడునీకు గొప్పమేధాశక్తిని ప్రసాదించి యుండెను. నీవిప్పుడు ప్రవేశింపబోవు వృత్తియకు పదిసంవత్సరములవరకు మిక్కిలిశ్రమ బోలినదేసినచో తప్పక ఉన్నతస్థితికి రాగలవు. నిన్నుమించి న్యాయవాదుండడనియే నాలభిప్రాయము. సీక్రీ ప్రశాంతముగా నిక్కులకు న్యాపించును. నీసేవ దేశమున కత్యవసరమయి యుండును. అప్పుడు ప్రబలు నీవలన యోగిశ్చక్తిసాందగ్యము' కాని యిట్టినిషయము చెప్పుడును మాలవ్యా పొందినట్లుగాలేదు. అందలియదార్థమును గ్రహించియే యుండవచ్చును. కాని అనేకమయిన వ్యాపకములనిని దృష్టిని మరలచూచే కొద్దికి వృద్ధిచేయుటకు కాలము సరిపోలేదు. న్యాయవాదులతో సరినికే పుంచిపేరుచేయుండెను. గొప్పకేసులతో బనిచేసి జయముగాంచెను. కాని యిట్టినిషయములను పరిశోధించుటకు తీరిక లేక పోయెను. దృష్టిని నిలపక అనేకకార్యములను సాధించుచుండెను. అందుచే నీవృత్తిలో నితనికి నియమితముగా జేరును గడించుటకు నీలులేకపోయెను. అట్టి కార్యములు నిష్ఫలము పాలింతోజన్మి వేసెను. బంధుబంధువులను పాలిదగ్గును బలిపచ్చిగులను దానిని తన్నునినాచుండునా? మాలవ్యాని అట్టిదగుముగావేసెను. అవకాశములన్నిటిని పడలుకొనినా. మ. భృగూని భగవంతుని

పోవుటయే దీనికారణము. ప్రచారములో బ్రజాసేవచేయుచు
కాలమును వ్యయపఱచెను. సగిల మాలవ్యాజీ విద్యార్థిగా
నున్నపుడుసూడ దేశ సేవయే తనవిధియని గ్రహించెను. కాబట్టి
తన జీవితమున తన కూలము కలుగుజేయు నెన్నిలవకాశములు
ఉన్నవిని, వాటినిన్నిటిని తన యుద్యమమునకు విఘ్నములుగా
గ్రహించెను.

శ్రీ మదఃమోహన విద్యార్థిగా నున్నప్పుడినుండియు
దేశసంబంధములును కార్యములలో భాగముగా బనిచేయుచుం
డెను. ప్రజాసేవకమయిన కార్యములలో ప్రధానభాగమును
తీసికొని పనిచేయువాడని మానవజన్మ యుత్తమమయింది.
ఈమానవజన్మలో మానవసేవచేయుట పరమోత్తమమని మదన
మోహను నభిప్రాయము. అలహాబాదులోనున్న పటనాలయము
వలన యితనికి జ్ఞానమధికమయ్యెను. దీనిసహాయమున విద్యా
స్థానమును వృద్ధిచేసెను. హిందూసమాజమును క్లబ్బునొకదానిని
నేర్పాటుచేసి దానికి మంబర్లనుజేర్చి తానందు ముఖ్యుడై
సమాజమును వృద్ధిలోనికి దీసికొనివచ్చెను. నిద్య పురుషలక్షణ
మనియు, విద్యాసేనుడు విద్యగరపుటకు విశ్వస్రయత్నము
చేసెడివాడు. అలహాబాదునకు గుఱ్ఱవించిన ప్రతినసూ
జముగాని, క్లబ్బుగాని, తదితరవిద్యాశాలలుగాని మదనమోహ
నుని పోషింపమువలెన పైకివచ్చినది. తనవృత్తియందు శ్రద్ధ

లేక ప్రజలకీటి సేవచేయుచు మధ్యమధ్య రాజకీయములో బాల్గొనుచు సేవనాయకులసౌహృదములను గమనించుచు కాంగ్రెసులో బ్రవేశించుట కుద్యుక్తుడై యుండెను. 1886 సంవత్సరములో సిండియాను సేషన్స్ కాంగ్రెసు ద్వితీయసమావేశము దాదాభాయి నౌరొజి ఆధిపత్యముకీంద కలకత్తాలో జరుగుచుండ మదనమోహనుడు కలకత్తావెళ్ళి కాంగ్రెసులో బ్రవేశించెను. ఈ కాంగ్రెసుమహాసభలో చారిత్రకము జరుగుచుండగా జాలమం దుపన్యాసములిచ్చిరి. ఈ సందర్భములను విచిన మదనమోహనునికి ఆవేశము కలిగెను. తానుకూడ చిన్న ఉపన్యాసమునీయవలెనని కుతూహలముకలిగెను. ఇదిగ్రహించి పండిత ఆదిత్యరామ్ యితనిని ప్రోత్సహించెను. అప్పుడు మొదటిసారి మదనమోహనుడు బహిరంగసభలో కాంగ్రెసును గురించి మాట్లాడెను. ఇతనియొక్క ముఖలక్షణములును తీవ్రమైన యువన్యాసమును ప్రజల నాకర్షించెను. ఆనందవత్సరము వెలువడిన కాంగ్రెసు సంవత్సరపురిపోర్టులో హ్యూమ్ ప్రముఖుడు మదనమోహనునిగూర్చి యిట్లు వ్రాసెను. 'గత కాంగ్రెసుసభలో మాట్లాడినవారిలో మదనమోహనమాలవ్యయొకడు. ఇతడొక గౌరవనీయమైన బ్రాహ్మణకుటుంబములోనుండి వచ్చెను. గొప్ప నిత్యానంతరుడు. ఇతని ముఖప్రభావమునుబట్టి యితడు గొప్ప మేధావీయని చెప్పకతప్పదు. ఇతని ప్రశాంతమైన యువన్యాసము ప్రజల కానందము కలుగజేసినది. ఇతని పట్టుదలయు,

మనోభావములును యితని పదకుంభాసములో మనకు తెలియుచున్నది. ఇతడు మాట్లాడునంతకాలమును కాంగ్రెసుహాలులో బహు నిశ్శబ్దముగా నుండెను. అతగా నభికులంతశ్చిద్ధతో నితని వాక్పాతుర్యమును గమదించిరి. ఇతడు లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల మార్పులనుగూర్చి మాట్లాడెను. కౌన్సిలులో జేయనలసిన మార్పులయొక్క విధానములను నిశేదముగా బోధపఱచెను. ఇతని ఉపన్యాసములో నొక ముఖ్యవిషయమును చెప్పెను. ఎంత పన్నువిధించవలెనో పరిశీలించువారు లేనపుడు, పన్నును విధింపరాదు. ఇట్టి పరిశీలనాధికారములగు ముందు నియమించి వారు పంపు నభిప్రాయములసహాయమున అధికారముపన్నును విధించవలెను—ఆంగ్లేయుల రాజకీయబైబులులో నిది మొదటి కమాండుమెంటు. మదనమోహనమాలవ్యా యీవిషయమును గూర్చియే మఱుచటిసంవత్సరము మెద్రాసుకాంగ్రెసులోమాట్లాడెను. మొదటిసారికన్న రెండవసారి మిగులవిపులముగా మాట్లాడెను. దేశనాయకులును తక్కిన పెద్దవారు నితనిని కొనియాడిరి. రాజా సర్. టి. మాధవరావు, దివానుబహదూర్ ఆర్. రఘునాథరావు, మిస్టర్. యాన్ ప్లిన్ బాస్ట్ షిప్ మొదలగువా రితరుపన్యాసమునకు చాల సంతోషించిరి. మున్ముందు మోహనుడు దేశసేవచేసి గొప్పప్రఖ్యాతి గడించునని వాడునుడివిరి. మరొకయు రెండవసారి మెద్రాసు కాంగ్రెసురిపోర్టులో హ్యూస్ యిట్లు వ్రాసెను—‘అప్పుడు మదనమోహనుడులేచి ఉపన్యాసమును

ప్రారంభించెను. ఇతనిమూటలనుబట్టి మేముగ్రహింపవలసిన విషయములు చాలనున్నవి. ఈసమస్యనుగూర్చి పరిశోధించియున్నవాడుగాన మోహనుడు విషయములన్నిటిని సభికులు గ్రహింపకలుగునట్లు బహువిధముగా గంభీరమైనస్వరముతో జెప్పెను. ఈరెండుపన్యాసములలోను మదనమోహనుడు కాంగ్రెసుసభల కలవడెను. తరుచు కాంగ్రెసు ప్లేట్ పారములవూడ మిక్కిలి అధిక్యతతో నుపన్యాసముల నిచ్చుచుండెను. ఇతనివాగ్ధాటియుం దొక విధమైన ఆకర్షణయున్నది. అధిక్యతయున్నది. సులభతైలిని మిక్కిలి మృదువుగాను స్వరీతముగాను మాట్లాడుతాడు యున్నది. చదువుకున్న కాలములోగూడ డిబెటులలో నితనికి నుంచిపేరున్నది. అదియే పబ్లికుసభలోగూడ జూరకలుగుచుండెను. ఎంతత్వరీతముగమాట్లాడుచున్నను తానుమాట్లాడుచున్న విషయములను మఱచిపోక గొప్పలభిప్రాయములను చెప్పెను. ఆనందత్వరమంతయు కాంగ్రెసును వృద్ధిచేయుటకు చాలశ్రమ పడెను. 1887 సంవత్సరములో మెద్రాసుకాంగ్రెసునకు కొన్ని మాసములకుముందుగా మిస్టర్ హ్యూమ్ ప్రతిరాష్ట్రములనుండియు డెలిగేట్లు వచ్చెదరని తలంచుచున్నట్లును, పశ్చిమోత్తర ప్రాంతములనుండి డెలిగేట్లు వచ్చెదరను సమ్మతములేదనియు యువకులలోనెవరైన నారాష్ట్రములలో బ్రచారముచేసిన కాంగ్రెసు భయప్రదముగా జరుగుననియు తన యభిప్రాయమును ప్రతికముమున నెలిబుచ్చెను. ఈవిషయమును ప్రతికబోధిని

హ్యూమ్స్ అభిప్రాయమును సావదానముగా గ్రహించి యా
కార్యభారమును తనపై నిలుకొనెను. అప్పటికితని గృహపరిస్థితు
లేమియు బాగుండలేదు. కాని కాంగ్రెసుప్రచారమువకు దగిన
వ్యక్తితేకనిన యితనికి బాధకలిగెను. వెంటనే పశ్చిమోత్తర
రాష్ట్రములకు బ్రయాణమై, శాంతముగా ప్రతిపట్టణమువెళ్ళి
పెద్దవారిని బిసి వారిని ప్రోత్సహించెను. వేళ్ళినచోట్లలా కొన్ని
ప్రాంతములలో నిరినినాతావరణాలు ఆహ్వానముకూడ బాగుండ
లేదు. కాని ఆకష్టములకోర్చి తనవాక్ ప్రభావమువలన అక్కడ
పరిజలను గొప్పగా ప్రోత్సహించెను. ఇతడుచేసిన కార్యము
వలనే అంతటిదూర చేతమునుండి మెద్రాసుకాంగ్రెసునకు 45 డెలి
గేట్లుపైగా వచ్చియుండిరి. ఇతనిచాకచక్యమునకెంతయు నాయ
కులు సంతసించిరి. తరువాత మెద్రాసులో జరిగిన కాంగ్రెసుసభల
కెన్నడు నింతమంది డెలిగేట్లు యాప్రాంతములనుండి వచ్చి
యుండలేదు. తరువాత మిష్టర్ హ్యూమ్స్కోరికప్రకారము పశ్చి
మోత్తర రాష్ట్రసంఘమునకు సెక్రటరీగానుండి కాంగ్రెసుకమిటీక
కూడ తానే సెక్రటరీగానుండి చాలకాలము పనిచేసెను. మెద్రా
సుకాంగ్రెసుతరువాత మరుచటిసంవత్సరము అలహాబాదులో
కాంగ్రెసుసభ జరుగనలెనని హ్యూమ్స్చెప్పి, అలహాబాదులో
కాంగ్రెసుసభాహాజిర జయప్రదముగా జరుపుభవము మదన
మోహనునిమీద విడచెను. 1888 సంవత్సరమున అలహాబా
దులో కాంగ్రెసుసభను జయప్రదముగా జరుపునిమిత్తమయి

మదనమోహను డప్రమత్తుడై మిక్కిలి కుతూహలముతో బని చేయబూనెను. పండిత అజూధియానాథ్ రీసెప్షన్ కమిటీని మొదట కలిసియుండలేదు. పండిత భిషంబర్ నాథ్ కమిటీని కలిసియుండెను. అందరునుకలిసి కార్యక్రమవిధానములను తీర్మానించుకొనిరి. ఈకాంగ్రెసులో కమిటీమెంబర్లందరును వారిశక్తివంచన లేక పనిచేసి మెప్పువడసిరి. కార్యక్రమకమిటీకి మదనమోహనుడు శక్రటరీగానుండెను. ఈయద్యమము జయప్రదముగా జరుగుటకు శ్రమపడినవారిలో ముఖ్యులు, రాయ్ బహద్దూర్ లాలరాంచరన్ దాసు, బాబూచెరూచంద్రమిత్ర; వీరు గొప్పగా కష్టపడియుండిరి. అందరు నేకీభావముతో మదనమోహనునికి సలహాలిచ్చుచు సహాయముచేసిరి.

మరల 1892 సంవత్సరములో కాంగ్రెసుయొక్క ఎనిమిదవ సెషను అలహాబాదులోనియమింపమని కాంగ్రెసును కోరగా నానమయములోనే పండిత అజూధియానాథ్ చనిపోయెను. ఇతని మరణము ప్రజల కమితవిచారము కలుగజేసెను. ఆసంవత్సరమున కలహాబాదులో కాంగ్రెసునడపుటకష్టమని జాయింటు సెక్రటరీయగు డబ్ల్యు. సి. బోస్ట్విక్కి తెలియజరచుట మంచిదని కొందరు కోరిరి. కాని పండిత మదనమోహన మాలవ్యాజయును మఱికొందరును మనోదైర్యముతో బ్రజాభిప్రాయులను త్రోచివైచి కార్యసాధనమునకు గడంగిరి. ఇందు పండిత బిషంభర్

నాథ్ అనుభవనీయుడైన నాయకుడగుటచే నితనిసలహాపై యా సంవత్సరమున కాంగ్రెసును జయప్రదముగా జరిపిరి. 1908 సంవత్సరమున లక్నోలో జరిగిన కాంగ్రెసునభ కిత డధిపతిగానుండెను మరల మంచినమయములో. 1909 సంవత్సరమున పేరంటము మెండున కధిపతిగానుండి పనిచేసెను. ఇతడు వృద్ధాప్యములో నుండి అనుభవముతో బనిచేయుటచే అన్ని కార్యములును జయప్రదముగా జరిగెను. రాజకీయములో బ్రవేశించినప్పటినుండియు శ్రీ మదన్ మోహనమాలవ్యాజీ గొప్పవర్కరని ప్రజలు గ్రహించుకొని చాలకాలమువరకును అలహాబాదు పురపాలకసంఘములో మెంబరుగా నెన్నుకొనిరి. ఈమున్సిపాలిటీ కొకటి రెండు కార్యాయములు వైజ్ చైర్ మన్ గా బనిచేసియుండెను. సట్టణ గుండలి ప్రజాసౌకర్యములకై చాల పాటుపడెను. పురములో నమితగౌరవమును సంపాదించెను. తరువాత అలహాబాదు యూనివర్సిటీలో గూడ మెంబరుగా నెన్నుకొనబడెను. విద్య సంబంధమైన ప్రతిసంస్థలో నితడు మెంబరుగానుండెను. ఉండుటయేగాక విద్యార్థులకుపయుక్తమగు కార్యములనెన్నిటిను చేసియుండెను. ఏసంస్థనైన నూతనముగా స్థాపించి, వానికి మూలధనముకై మాలవ్యాజీ పాటుపడినట్లు మఱియొకవ్యక్తిచేయజాలదని మనము గట్టిగా చెప్పవచ్చును. కాశీవిశ్వవిద్యాలయమే దీనికి తార్కాణము. దీనికి పదివంద్రెండు సంవత్సరము లనంతరము లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిలునుండి 1902 సంవత్సరములో పండిత్ భిషం

బర్నాఫ్ వృద్ధాప్యమువలన తనపదవిని వదిలి బయటకువచ్చి యాస్థానములో మాలవ్యాజీని యెన్నుకొనునట్లు జేసెను. అప్పటినుండి చాలకాలమువరకును లెజిస్లేటివ్ కాన్సిలులో మెంబరుగా నుండెను. కాన్సిలులోజరుగు తీర్మానములను విషయముల నతడు బాగుగా బరిశీలించి కాన్సిలుమార్పులకొరకై చాలపాటుపడెను. తనపదవియొక్క ఆధిక్యతను, పదవికున్న బాధ్యతను, తనపనులలోను వాగ్దాదములలోనుజూపెను. ఆ సమయములో బండిల్ కండ్ లేండ్ యేలియనేషన్ బిల్లు విషయమై యెక్స్లయిజ్ బిల్లుమీదను మాలవ్యాజీయిచ్చిన యుపన్యాసములనుబట్టి యితనికిని తక్కినమెంబర్లయొక్క వివేకమునకును చాల వ్యత్యాసమగుపించెను. ఇతడు గొప్పమేధావియని కాన్సిలును ప్రజలునుకూడ గ్రహింపకలిగిరి. కాన్సిలులో ప్రజల కనుకూలమయినవిషయములనుగూర్చి శ్రమపడినను తమకనుకూలురు తక్కువగానుండిరి. కాని తరువాత సాతనకాన్సిలు ప్రారంభమయినపెంటనే యితనికి బలమయినసహకారులుండిరి. అందుముఖ్యులు ఆనరబుల్ పండిత మాతీలాల్ నిహ్లాణ్ యును, ఆనరబుల్ బాబు గంగప్రసాద్ వర్మ మొదలగుచారు. వీరిసహాయముచే కాన్సిలులో దానుతలంచిన ప్రతికార్యమును జయముగాంచెను. ఆసమయములో ది సెంట్రీవై జేషను కమిషనొకటి జయిల్ చేసినది. ప్రభుత్వముయొక్క రివన్యూరాబడినిగూర్చియు రాష్ట్రప్రభుత్వములనుగూర్చియు నీకమిషనుమొదలై కొక చట్టము

మెంటును మాలవ్యా యిచ్చియుండెను. దీనిమూలమున యితని యపారమయిన బుద్ధికుశలత లోకమునకు వెల్లడియయ్యెను. ఇట్టికారణముచేతనే లెజిస్లేటివ్ యెనంబ్లీలోగూడ చాలకాలము మెంబరుగానుండెను. వి. జె. పటేలు డిప్లీయెంసంబ్లీ ప్రెసి డెంటుగా సున్ననమయమున మాలవ్యాజీ మెంబరుగానుండెను. కొన్నిసమయములలో తననిమేధాప్రభావమునకు రాజప్రతినిధి కూడ దిగ్భ్రమించెదను. చాలకాలము కౌన్సిలులోనుండి దేశము యొకధనరాజుడినిగూర్చియు వీటినిధానములలో మాధ్యులను గూర్చియు మిక్కిలి శ్రమపడి కాంగ్రెసున కొన్నియాధారములను కలుగజేసెను. తనప్రయత్నములన్నియు సాఫల్యముగా జరుగువరకును తీవ్రమైన చర్యలుచేసెను. తనఅభిప్రాయములను ప్రజలకు విశదముగా బోధపడునట్లు విపులమయినవ్యాసములను వ్రాసియుండెను. మాలవ్యాజీకి చిత్తరంజనుడన్న గొప్పసమ్మకము. అతనిఅభిప్రాయములు నిర్భేద్యముగానుండి జయమును చేకూర్చునని యితనికి గట్టివిశ్వాసము. ఇండియాప్రభుత్వప్రతినిధి కాండుపేబిలు కాన్ఫరెన్సుకు డెలిగేటుగా మాలవ్యాజీనికోర్కొని, తనను కలియమనికోరగా వెంటనే మాలవ్యాజీ యీవిషయమును జైలులోనున్న చిత్తరంజనునకు డెలియవటచి యతని హృదయపూర్వకమైన అభిప్రాయమునకు వేచియుండెను. చిత్తరంజనుడి సమయములో తనఅభిప్రాయమునీయక దేశనాయకునిపైబెట్టెను. మహాత్ముడు దీనికంగీకరింపలేదు. మాలవ్యాజీ

చిత్తరంజనులు వారుచేసిన పొరబాటుతెలిసికొని వశ్యాత్వాప
పడిరి. మాలవ్యాజీ కాండుపేబిలునకు వెళ్ళియున్నచో రాజీయ
పరిస్థితులు తప్పక మార్పుచెందియుండును. తనకున్న విద్యా
జ్ఞానమునకు మేధావ్రభావము మెరుగుబెట్టినట్లు మాలవ్యాజీ
యొక్క రిజల్యూషన్సు ప్రజాకర్షణమునకు లోనయ్యెను.

శ్రీ పండిత మదనమోహనమాలవ్యాజీ విద్యార్థులవిష
యములో జేసినత్యాగ మపారమని చెప్పవలసియున్నది. విద్యా
ర్థులకు కష్టములున్నయెడల వీటిని తొలగించువరకును మాల
వ్యాజీ నిద్రపోయెడువాడుకాదు. అందుబీదవిద్యార్థులనుజూచిన
మిక్కిలి అభిమానముతో బనిచేసెను. అలహాబాదులో జదువు
చున్న విద్యార్థులందరును నాపురనివాసులుకారు. పెక్కుమంది
చుట్టుప్రక్కల పల్లెలనుండివచ్చి చదువుకొనుచుండిరి. వీరికి
సరియైన వసతులును భోజనసదుపాయములను చేయించెను.
విద్యార్థసంఘములనేర్పఱచి వారికి కలుగుబాధలన్నియు సెక్రీ
టరీలవలన తెలిసికొనుచుండెను. ఈవిషయములో పండితనుండర
లాల్, సర్ యేష్టసిమెడ్గొనాల్డు మొదలగువారితో సంప్రదించి
హిందూబోర్డింగు గృహమునొకదాని నేర్పాటుచేసెను. బోర్డింగు
గృహములో విద్యార్థులకు భోజనసదుపాయములు వేళకు జరుగు
చున్నది లేనిది మాలవ్యాజీ శ్రద్ధతో తెలిసికొనుచుండెను.
నిత్యము తనవృత్తినివదలి, తనకువచ్చిన అవకాశములను

ద్రోసిబుచ్చి అలహాబాదులోనిర్మించిన బోర్డింగుగృహమున కితర ప్రదేశములందు ప్రచారముచేసి ధనమును పోగుచేసెను. బోర్డింగులో బీదవిద్యార్థుల కుచితముగా భోజనము పెట్టుటవలన దీనికి మూలధనము కావలసివచ్చెను. ఈకార్యమునకై తన సొంతసొమ్మును వ్యయపఱచెను. ఇన్నివిధములుకష్టపడి బోర్డింగు హాసును వృద్ధిలోనికి దీస్తుకొనివచ్చెను. అనేకమంది బీదవిద్యార్థులకిది స్వర్ణతుల్యమయి మాలవ్యాజీ ఘనకార్యము శాశ్వతముగా నుండెను. ఈబోర్డింగుబిల్డింగు అలహాబాదులోనున్న దివ్యమందీరములలో నొకటియని చెప్పవచ్చును. దీక్షచాలగట్టి పని ధనమునుఖర్చుపెట్టి చేయించెను. శాశ్వతముగానుండు దివ్యమందీరముగా జేసెను. సర్ యేస్టేనీమేగ్డొనల్ తరువాతవచ్చిన సర్ జేమ్సులాటచ్చి యీబిల్డింగు మొదటిశుభకార్యమును జరిపెను. మాలవ్యాజీయొక్క త్యాగ. మతీతమయినదని మనము గ్రహింపకతప్పదు. విద్యార్థులవిషయములో నితనిశ్రద్ధాభక్తులనుగ్రహించి స్కూలుకమిటీలో మెంబరుగానుండమని తనిని బలవంతపెట్టిరి. చాలకాలము కమిటీలో మెంబరుగానుండి గొప్ప సేవ చేసియుండెను. కమిటీకధిపతియైన రాబర్టుప్రభువు యితని శ్యామమునకు జాలనంతసించెను. దేశ సేవకితడు తగినమానవుడని కొని యాడెను. మఱియు విద్యావిషయములోనేగాక మతవిషయములలోగూడ సంతశ్రద్ధనువహించి మాలవ్యాజీ పనిచేసియుండెను. మరమన్న యితనికి మొదటినుండియు సభిమానము

కలదు. మతము నుద్ధరించినపుడే, వ్యక్తిగతగౌరవమును దేశము గౌరవమును కలుగునని యితనిలభిప్రాయము. మతమునకు గౌరవముజూపనియెడల వ్యక్తియొక్క కార్యములందు గౌరవముండ దనియు. మతోద్ధారణకై ప్రతివ్యక్తియు బాటుపడవలెననియు మాలవ్యాజీ చెప్పెను. మతద్వేషికులను మాలవ్యాజీ గౌరవించు నాడుకాదు. మతమే దేశభివృద్ధికి ప్రధానము. మతములేని యెడల సర్వనాశనమునకు కారణంబగునని యితని ముఖ్యోద్దేశము. మతము దేశములో ననేకమతములున్నవి. ప్రతిమతమును గౌరవింపవలయును. తనమతమును వృద్ధిచేయుటకు ముఖ్యముగా బాటుపడవలయును. మతసేవచేసినచో దేశసేవచేయ నచ్చును. దేశభిమానులకు మతగౌరవమొక ముఖ్యలక్షణమై యున్నదనియు మాలవ్యాజీ చెప్పెను. సనాతనసంబంధమయిన మతభావముల నితడు గౌరవించెను. వీటివృద్ధికై బాటుపడెను. దేశములో మతమాల నుద్ధరించుటకై గట్టిప్రయత్నముచేసెను. మతముపై గొప్పగ్రంథముల నూతనమైన లభిప్రాయముతో బయలు పడవలెనని యితని యభిలాష. అట్టిగొప్పగ్రంథములను కొన్నిటిని మాలవ్యాజీ వ్రాసియుండెను. పాఠశాలలలో మత బోధన చేయుట చాలమంచిదని మాలవ్యాజీ ప్రచారమునల్పి జయపదముగా సాగించెను. పూర్వులు నియమించిన మతసంబంధమైన స్మృతులు శాస్త్రములు వేదములు మనము పఠించి వీటినియమముల నాచరణలోబెట్టుట మాలవ్యాజీ లభిప్రాయ

మొదలుపెట్టెను. ఈ అభిప్రాయములతో 1906 సంవత్సరం జనవరి నెలలో అలహాబాదు నగరములో సనాతనధర్మ మహాసభ అను నొకదానిని స్థాపించి, దానికనేకమంది సభిచూసులను జేర్చించెను. ఈసభకు చాలాధనమును వ్యయించి, శరీరశ్రమను వెనుదీయక సభను జయప్రదముగాజేసి ప్రజల కుపకారము గావించెను. ఈవిధముగా మతమును విద్యను సమముగా జైకివచ్చునట్లు మాలవ్యాజీ పాటుపడి తనయానశక్తి సుపయోగించి ప్రజలకు సుపకారముజేసెను. రాజారామమోహనరావులు మొదలగు మహానీయులు మతమునుగూర్చి శత్రువులతో సంతశ్రమపడియుండిరో సంతశ్రమయు మాలవ్యాజీ తీసుకొనివనిచేసెను. విద్వా మతములవలననే ప్రజలయొక్క జౌన్నత్యము నుద్ధరింపవచ్చుననియు ప్రజలయొక్క వివేకము పెంపొందుననియు మాలవ్యాజీ చెప్పియుండెను. తనకు సాధ్యమయినంతవరకును ప్రజలకు ధర్మ మార్గమును జూపెను. వృత్తివలన తనకుంజోపు ధనగౌరవములను వదలుకొని తనకున్న సర్వస్వమును దేశప్రజలకై శ్యామము చేసి మాలవ్యాజీ. తనజీవితమును పాడుచేసుకొనక సభిప్రాయమును పూర్తిగావీడి యిదియే తనజీవితముయొక్క సుఖ్యకర్తవ్యమని, ధీరమనోభావముతో, యిదివరకు పనిచేయుచుండెను. వీటి పంబంధమైన గొప్పసంస్థలను నెలకొల్పి వాటిని శాశ్వతముగాన భృద్ధిలోనుంచుటకు బ్రచారముగావించి మూలధనములను సంపాదించి శాశ్వతమయిన అభిమానులను జేకూర్చి తనశక్తికిమించిన

శ్రీమకులోనై యుండెను. మాలవ్యాజ జీవితములో మనమెల్ల పుడును జ్ఞాపకముంచుకొను ఘనకార్యమొకటి యున్నది. ఇది యెన్ని సంవత్సరములకై యు ముఱపురాదు. ఇతనికికాశీలో విశ్వ విధ్యాలయమును స్థాపించవలెనని గొప్పకుసుమాలము కలిగింది. అప్పటికి కాశీపట్టణములో రాశీ సెంట్రల్ కాలేజీయని యొక సంఘము స్థాపించియున్నది. ఈ సెంట్రలు కాలేజీ బినేంటు కన్వెన్షన్ స్థాపించెను. అప్పటికిని శ్రీమమయిన వృద్ధిలోనే యుండెను. ఒకవ్యక్తికి మతసంబంధమున వృద్ధికొరకు విధ్యాప్రదము మధికముగా నుండవలెనని యొక ప్రతివ్యక్తిని చేహాగోశ్యమును ధన బలమును వివేకమును కలుగజేయుననియు, దానికి ముఖ్యముగా కాశీనగరములో నొకవిద్యాలయమును స్థాపించవలయు నని కోరిక స్ఫురించినది. ఇదియే రాత్రింబవళ్ళు. యిది మన స్సులో బనిచేయుచుండెను. ఇట్టి కారతీయ విశ్వవిద్యాలయము ను నిర్మించుటకు లక్షలకొలది ధనము కావలసియుండును. ఈ విషయములో మహారాజులను కలసిసంప్రదింపవలసి యుండును. శరీరశ్రమధికముగానుండును. దానికి ప్రధమమున నొకస్కీమును తయారుచేయవలసి యుండును. దీనికి చాలకాలముపట్టును. దాని జయముగాంచిన రోకవిదితమైన భ్యాతికలుగును. మాలవ్యాజీ వంటి పవిత్రమయిన మహాపురుషుడు తలపెట్టినపుడెట్టి అసాధ్యమయిన కార్యమయినను సాపల్యము గాకమానదు. ఎట్టికష్టసాధ్యమయిన ఆటంకములు కలిగినను యిట్టిమహానుభావుని దృష్టిని

ప్రచారింపిన మాణ్డిమున తొలగిపోవును. దేశములో బ్రశ్ని
యుద్వమమునకు నడకూలుగు ప్రతికూలురు కూడనుండును.
అందుముఖ్యముగా బ్రతికూలు లభికిముగానుంగురు. వాని
వ్యాపరటి గొప్పసంధావంతుల కిట్టిసమస్య ముంచిదిగానుండును.
ఇతనభీష్మానుతో వాగేకీభవింతురు. ధనవంతుల సహాయము
చాలలవసరమయిననున్నది. కాని అందరు ధనవంతులు నొకే
అభిప్రాయముతో నుండరు. ముఖము జమిందారులు రాజులు
యొక్క సహాయము వాలగుఖ్యము ఇదిసామాన్యముగా
లభింపదు. ముండుసేవిషయమును ప్రజల హృదయమున నాటించుట
చాలకష్టతరమయినది. సహాయము. ఈవిషయస్థితులన్నియు
మాలవ్యాని తెలిసియుండి మున్నెదలతో సాధింపవలయునని
స్కీమును పాల్గొనిభించెను. దీనివీక్షిముగా సమయలోబట్టవల
యును, సంవత్సర పోషన పంపరుండివలయును దీర్ఘముగా
కొన్నిసంవత్సరములు తిక్తించి శుభకమ. మున్నెట ప్రారం
భించెను. మాలవ్యా తలెట్లు ప్రతికారము గొనుట నెనుకు
స్వాభిమాన మధికమ గానుండును. జయప్రదమగును గట్టిసమా
కము హృదయమగు నాటియందును. ఇతరుల కనుమానము
కలిగినను మామవ్యా తనధైర్యముచువీడక తుననరకు తనమనో
శక్తిని ప్రయోగించి విజేయును. ఇదిగొప్పసమస్య గనుకచాల
మందిగి సమ్మతిగా లేకపోవచ్చును. కొంతమంది అనుమానము
గానే మాట్లాడుచుపోవచ్చును. మాలవ్యా మాణ్డి సేవదృష్టి

తో బనిచేసెను. తానుతలంచిన కార్యము తప్పక జయప్రదముగా జరుగునని తేల్చుటకొక యాశాజ్యోతిసని యందుద్భవించి. ఒక కర్మకునిప్పంటిన తరువాత అగ్నియెట్టివిధముగా బ్రజ్వలిల్లునో అట్టివిధముగానే యితనిలో ఆశాజ్యోతి ప్రజ్వలిల్లెను. దీనితో క్రమముగా పట్టుదలవహించెను. అన్నివిధముల పవిత్రమైనకార్యము. ప్రజారంజకమయిన విషయము. అనేకవేలమంది ప్రజలు దీనివలన బాగుపడుదురు. విద్యకు కేంద్రస్థానమగును. ఇతనిలో నొకవిధమగు పవిత్రమయిన మూఢతనము ప్రవేశించినదని యీవిషయములలో నితనిన్నేహితులలో నొకరు చెప్పియుండిరి. ఇదిపూర్తియగువరకు నితని పవిత్రసీమమును విడవ డనిచెప్పిరి. ఇంతటి మనోధైర్యముతో కార్యమును చేయనారంభించెను. కొద్దిదినములలో తప్పక కాశీలో విశ్వవిద్యాలయమూ శాశ్వతముగా నిర్మింపబడునని చాలమందికి నమ్మకముజనించెను. తన స్నేహితుబృందమున కీవిద్యాలయ ముఖ్యాభిప్రాయము నితడు వెలిబుచ్చెను. శాస్త్రసంబంధమైనట్టియు, మతహితోపదేశముతోగూడిన భాషాజ్ఞానమునకై యిట్టి విశ్వవిద్యాలయ మత్యవసరమని మాలవ్యాజీ చెప్పియుండెను. అతడు చెప్పినట్లుగానేటి కాశీవిశ్వవిద్యాలయములో నాటివిషయములన్నియు వృద్ధిలోనున్నవి. దేశమంతటికి నిది ముఖ్యమైన విద్యాపీఠమైనది. ఆంధ్రదేశమునుండి ప్రాతినంపత్సరమును వేనకువేలు విద్యార్థులీ విశ్వవిద్యాలయ పరీక్షలకు బోవుచుండిరి. 1944 సంవత్సరము

శ్రీ మదనమోహన మాలవ్యా జీవితచరిత్రము.

వరకును తెలుగుభాషకూడ నుండెడిది. తరువాత సాంస్కృతికము నుజెట్టి తెలుగును పూర్తిగా దీసివేసెను. ఇతర విశ్వవిద్యాలయములకు ఆంధ్రులను రానియ్యడములేదు. ఒక్క కాశీవిశ్వవిద్యాలయమే ఆంధ్రవిద్యార్థులకు తానిచ్చుచుండెను. చాలమంది ఆంధ్రదేశవిద్యార్థులు కాశీపరీక్షలలో నుత్తీర్ణులే విముక్తవొందుచుండిరి. వారి పెద్దచదువుల కిదియే యాదారభూతముగ నుండెను. మనలందరకు నిట్టిబిటును మాలవ్యాజీ పెట్టెను.

ఇప్పటికి మాలవ్యాజీ తపస్వతికి పూర్తిగాస్వస్థినిచ్చెప్పి యీపనియందు నిమగ్నుడవదలించెను. ఈకార్యము పూర్తయినచో దేశమున కపారమైన యుపకారముచేసినట్లు మాలవ్యాజీ తలంచెను. ప్రజాయశోక్తి తప్పకవృద్ధిపొందునని తలంచెను. తన వృత్తినుండి తానువిరమించినను తనకుమారుడైన పండిత రామకాంతమాలవ్యాజీ స్థిరచదువును పూర్తిచేసి అలహాబాదు హైకోర్టులో బ్రవేశించెను. దీనివలన మాలవ్యాజీకి కొంతమనఁజ్ఞాంత కలిగినది. నిశ్చయముగా తనమనస్సునం దెంతకాలమునుండియో వేదించుచున్న కార్యము నిర్విఘ్నముగా నెరవేరునని గట్టిసమ్మతము కలిగెను. కాశీవిశ్వవిద్యాలయమునకు కావలసిన పూర్తియైన స్కీమును తయారుచేసి ముఖ్యమయిన మహారాజులను, ప్రత్యేక యెన్నేటూదారులను జమీందారులను కలిసికొనెను. దేశనాయకులను కలిసికొని తనస్కీములను స్కీమును చెలియించుటను

ఈవిషయమై యితడెక్కడకు వెళ్ళినను గొప్పగా నాహ్వానించిరి. మిక్కిలిగౌరవముజూచిరి. ఇందునిమిత్తమయి కావలసిన ధనసహాయముచేయుట కున్వృత్తులైరి. అనేకమయిన ముఖ్యవ్యక్తులు దీనిని గౌరవింపచి సార్యవాపల్యమునకై మాలవ్యాజీతో సమముగా బాటవడిరి. మహారాజులును జమీందారులును లక్షలమీద ధనసహాయముచేసిరి. సార్యమును జయప్రదముగా జరుగునేర్పఱుగావించిరి. మంచిశుభముహూర్తమున విశ్వవిద్యాలయ పునాదిని నెలకొల్పెను. ఆదినమునుండియు అవిఘ్నముగా యదివరకు ఒకేరీతిని జరిగెను. ఎట్టియాటంకములును కలిగియుండలేదు. విశ్వవిద్యాలయమునకు గావలసిన దివ్యమందిరములు అతిశీఘ్రకాలములో బూర్తియయ్యెను. ఈవిశ్వవిద్యాలయములో ప్రతి శాస్త్రశాఖ పూర్తిగానుండెను. వృత్తినంబంధమయిన శాఖలున్నవి. ప్రపంచజ్ఞానము కలుగజేయు భాషలున్నవి. సమస్తవిషయములను చక్కగా పరిశీలించి మాలవ్యాజీ విద్యార్థుల కనుకూలముగా నుండునట్లును యిట్టివేద్యనభ్యసించి దేశమునకు సేవ చేయునక్కి సామర్థ్యములను గ్రహింపగలుగునట్లును యేర్పాట్లుగావించెను. కాశీవిశ్వవిద్యాలయమునకు సంవత్సరమునకు వచ్చు రాబడిగాక గానుకలు చాలనున్నవి. దీనికొంత మూలధనము శాశ్వతముగానుండునట్లు మాలవ్యాజీ యేర్పాటుచేసెను. ఇందు పనిచేయు నుపాద్యాయులు వెక్కుమంది విదేశములనువచ్చి శాస్త్రములను చదివినవారును గొప్పలనుగ వనీయులై యుండిరి.

గతమువ్వుది సంవత్సరములనుండియు పండిత మదనమోహనమాలవ్యాజీ విదేశవస్తు విసర్జనవిషయమయి చాలపాటుపడియుండెను. 1881 వ సంవత్సరములో 'అలహాబాదునగరములో దేశీటిజరల్ కంపెనీని స్థాపించిరి. స్వదేశీవస్తుల నభివృద్ధిచేయుట దీనిముఖ్యోద్దేశము. మాలవ్యాజీ యీకంపెనీలో ముఖ్యుడుగానుండి చాలపనిచేసెను. అప్పటినుండియు స్వదేశీవస్తువులనే తానువయోగించుచు ప్రజలనుకూడట్టి మార్గములో నడవమని ప్రోత్సహించెను. ఇతర దేశములన్నియు వాటియొక్క స్వదేశీవస్తువులం దెట్టియభిమానమును జూపుచుండెనో అట్లేమన హిందూదేశములన్నియు వాటియొక్క స్వదేశీవస్తువులందెట్టి యభిమానమును జూపుచుండెనో అట్లేమన హిందూదేశస్థులుకూడ సాధ్యమయినంతవరకును మనదేశముతో తయారగుచున్న వస్తువులనే వాడవలయునని మాలవ్యాజీ ప్రజలకు బోధించెను. విదేశీవస్తువులను విసర్జించుటయేగాక స్వదేశీవస్తువులను గౌరవింపుట మనకువిధియైయున్నది. ఇట్లుచేసినచో తిండిలేక బాధపడనేకమందిని మనము పోషించినవారమగుదుము. ఉపద్రావధచే బాధపడు మనదేశస్థులనుచూచి మనము సహింపగలమా! వారిని కాపాడుటయే దేశసేవయొక్క కర్తవ్యము. 1905 సంవత్సరములో కాశీనగరమందు యిండియను యిండ స్త్రీయలు కాన్ఫరెన్సును నిర్వహించిరి. మఠల 1907 సంవత్సరములో యునైటెడ్ ప్రావిన్సు యిండ స్త్రీయలు కాన్ఫరెన్సులని అలహాబాదులో

స్థాపించినపుడును మాలవ్యాజీ హాటిలో మెంబరుగానుండి చాల శ్రమతోబనిచేసి వాటికార్యక్రమమును నడిపించెను. టెక్నికలు యెడన్వ కేవలము యితనికెక్కు వభిమానము. దీనిని వృద్ధిచేయుటకు చాల ప్రయత్నముచేసెను ముఖ్యముగా విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించుట కిదియే కారణము. 1907 సంవత్సరమున నర్ బాఫీనల్ గవర్న మెంటు స్థాపించిన నెయినితాల్ యిండ స్త్రియలు కాన్ఫరెన్సులో నితడు మెంబరుగానుండి పనిచేసెను. ఇట్టి కార్యములో బనిచేసి గొప్పయశభవమును సంపాదించెను. ప్రయాగలో గొప్పసంచదార కంపెనీ నియమించుటకు ముఖ్యకారకుడితడనియే చెప్పవలయును. యునై టెడ్ ప్రివిన్సుయిండ స్త్రియలు కాన్ఫరెన్సు ప్రార్థనముయిన తరువాత నిదియే మొదటి యుద్యమము. ఈ పంచదారకంపెనీ జయప్రదముగా సాగినది. నుంచి ఫలితములు చేకూరెను. స్వదేశపరిశ్రమలు వృద్ధిపొందుటకు శాస్త్రజ్ఞాన ముండవలయునని, దీనికి విద్యయవస్యమనియు మాలవ్యాజీ గ్రహించి విద్యయు, మతముయు, శాస్త్రనంబంధమున జ్ఞానమును చేకూర్చునిద్యనుపెట్టి విశ్వవిద్యాలయములో స్వదేశపరిశ్రమలకు వీలుగాజేసెను. విద్యకే ప్రాముఖ్యతనీయక పరిశ్రమలకు ప్రాముఖ్యతనిచ్చెను. ప్రతివ్యక్తిని పరిశ్రమలందు జ్ఞానము చేకూర్చునంతటి విద్యయున్న చాలునని మాలవ్యాజీ యొక్క అభిప్రాయము. ఇట్టి అభిప్రాయముతోనే కాశీ విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించి సఫలమనోరథుండయ్యెను.

సాంఘిక ప్రపంచములోగూడ మాలవ్యాజీ చాలిపోలు
 జీవించెను. ఇతడు వక్రిగతముగా చాలధర్మకార్యములను
 చేసినవాడు. ఇతడు దాతయని చెప్పవలయును. తనకున్నంతలో
 దానము నెల్లప్పుడును చేయుచుండెను. ఇతడుచేసిన గొప్పదాన
 మింతింతయని చెప్పటకు నీలులేకపోయినను వేలకొలది ప్రజలకు
 చేసిన చిన్నచిన్న దానములకు లెక్కలేదు. ఇవిప్రపంచమునకు
 వెల్లడిచేయుటకు వీలులేనిదానములు. వేలకొలదిప్రజలదానములను
 చేసియుండెను. ఇవన్నియు నితని హృదయపూర్వకమైన కార్య
 ములని గ్రహించవలసి యుండును. సంఘోద్ధారణకై పాటుపడు
 చు కష్టస్థితిలోనున్నవారికి సహాయముగను వారియొక్క బాధ
 లను నివారించుటకై తనయొక్క స్వంతధనమును వ్యయపరచి
 శ్రమపడువాడు. సంఘములనుద్ధరించి సంఘములో మంచిఅభి
 ప్రాయములను ప్రవేశపెట్టి వాటిని ధర్మమార్గమైన యాచరణ
 లో నుంచుటకనేక విధముల పాటుపడెను. ఒకప్పుడు ఆలహాబా
 దునగరములో ప్లేగువ్యాధి బయలుపడెను. అప్పుడుమాలవ్యాజీ
 ఆలహాబాదు మున్సిపాలిటీకి వైక్టరైమ్మెంట్ పదవిలోనుండెను.
 అప్పటి ఆలహాబాదు కలెక్టరైన ఫిరాడ్డుచౌర మాలవ్యాజీ నగ
 రములో వ్యాధినివాణకై సహాయముగా నుండమని కోరెను.
 వెంటనే మాలవ్యాజీ అందుల కంగీకరించి నడుముకట్టి పనిచేసెను.
 ఆలహాబాదు నగరములో మాండిఅను ప్రాంతమున ప్రధమము
 లో నీప్లేగు బయలుదేరి యక్కడ ప్రతియింటను మరణములను

నలుగజేసెను. మాలవ్యా దిగ్విరామములేక రాత్రింబవళ్లు యాశ్రాంతములో దిరుగుచు తగిన చికిత్సా సహాయములను చేయించుచు నిద్రాహారములులేక పనిచేసెను. క్రమముగా నీ వ్యాధి పట్టణముంతయు బ్రాకెను. మరణములు హెచ్చెను. తక్కిన కమీషన్లుకూడ మాలవ్యాజీవలెకష్టపడి రాత్రింబవళ్లు పనిచేసియుండిరి. మాలవ్యాజీపడిన కష్టమునకు మితములేదు. సగరమంతయు గస్తీతిరుగుచు తగిన యేర్పాటులను త్వరితముగా జేయుచు నతిశీఘ్రకాలములో వ్యాధిని సగరిమునుండి తొలగించెను. మాలవ్యాజీ పరిశ్రమకు కలెక్టరు మిగుల కొనియాడెను. ఇతని ఔదార్యమునుగూర్చి గవర్న మెంటునకుచ్రాసెను.

సోహభేషియాభల్ అనుప్రదేశమున ఆరోగ్యకేంపు నియమించి రమారమి 1900 కుముంధముల నీళ్లుగూర్చినుండి రక్షించెను. రాత్రింబవళ్లు యీకేంపులోనేయుండి మాలవ్యాజీ ప్రజలకు దగిన సహాయములను చేయుచు వ్యాధిని వ్యాపంపకుండజేసెను. మదనమోహనునికి బ్రజలచందెట్టి యనురాగమున్నదో గ్రహింపుడు. జాతిమత వివక్షతతోబనిలేక యెట్లు వారికైన నాపడలు సంభవించిన, మాలవ్యాజీ యాబాధలు తనకు సంభవించినట్లు భావించి వారికి బాధనివారణ జరుగువరకును నిద్రపోడు. విశేషమైన ప్రజాదురంధరుడు కిబట్టి మాలవ్యాజీ తలపెట్టిన కార్యముల కితరుల సహాయముకూడ కంటిన

కలుగుచుండును. అందుచేతనే యితనికార్యము లవిఘ్నముగా జరుగును. పృజోపకారమైన కార్యములుగాన చాలమంది మంచి వారు తప్పక పూనుకొనుచుందురు. కాబట్టి మాలవ్యాజీ కార్యములన్నియు ఘనకార్యములని మనకువిశదమే; ఇట్టికార్యములకు దై వబలమధికముగా నుండును. విశేషమయిన మేధావంతుడు గాన మాలవ్యాజీ దేశసేవయు, ప్రజాసేవయే ప్రధానముగా నొంది యట్టికార్యములకు బాగునుటకు నెనుదీయడు. దేశప్రజలకు జ్ఞానోద్దేశమును కలుగుజేయుట కనేకమయిన కార్యములను జేసి వ్యక్తిగతమయిన కీర్తినిగడించెను.

అలహాబాదులో నెలకొల్పిన ఆరోగ్య కేంద్రమునకు బ్రిటిష్ జనను ప్రోద్బుట సాయంకాలము మాలవ్యాజీవెళ్ళి విషయము లను తెలిసికొనుచు, వైగుహస్పత్రికవెళ్ళి యక్కడ పరిస్థితులను గమనించుచుండెను. ఆరోగ్య పరిశ్రమనుగూర్చి అధికశ్రమను తీసికొనుటచే చాలమంది ప్రజలు రక్షింపబడిరి. ఈపరిశ్రమ ముక్కిలి అభివృద్ధిలోనికి వచ్చినది. చాలమంది ప్రజలక్కడకు వచ్చి పనిచేయుచుండిరి. ఆరోగ్యసంబంధమయిన విధులనుకొన్ని తిని నేర్పుటజేసి ప్రజలకు సౌకర్యములు కలుగజేసెను. తెజిన్ లేటివు కౌన్సిలులో మాలవ్యాజీ నున్న కాలములో మోడల బస్తీ లు కట్టమని శివర్న మొట్టును ప్రోత్సహించెను. ఇట్టిని చాలవరకు నిర్మింపబడెను. పెద్దపట్టణములలో నిరుకుగానున్న స్థలములో

గృహములనుదీసివేసి విరివిగాకట్టుట మంచిదని మాలవ్యాజీ కాన్సిలులో నేర్పాటుజేసెను. అలహాబాదు, కాన్పూరు మొదలగు పట్టణములలో గృహములను విశాలముగా గట్టునేర్పాట్లుచేసిరి. చక్కగ తీరినవరుసలో గృహముల నిర్మించిరి. అసమయములో నేనునితాల్లో ఆరోగ్యకాన్పరెన్ను ఆరుదానిని స్థాపించిరి. దీని మాలవ్యాజీ చేసిన దేశసేవకు ప్రజలందరితనియందు స్వాభూతినిచూపుచు సతనిజీవితస్వేచ్ఛకు దేవుని ప్రార్థింతురుగాని

మాలవ్యాజీ రాజ్ విషయములో బనిచేసినంతలో ప్రథమ ఘన లెజిస్ లేటివు కాన్సిలులనుగూర్చి శ్రీమంతో బనిచేసియుండెను. 1886 సంవత్సరములో కలకత్తానగరములో జరిగిన యిండియను నేషనలు కాంగ్రసుపథలో కాన్సిలుగూర్చి నీవిధముగా మాట్లాడెను. వీటినిగూర్చియుండు తనయభిప్రాయములను తెలిపెను. రాష్ట్రములోనున్న లెజిస్ లేటివుకాన్సిలులలోను, గవర్నరుజనరలు కాన్సిలులోను మెంబర్ల సంఖ్య నధికముచేయవలెను. మొత్తము మెంబర్ల కునగము యెన్నికలద్వారా కాన్సిలులను ప్రోవేసించవలయును. మిగిలినవారిలో నగము ఆఫీసర్ల పదవుల నుండియు మిగతానగము మెంబర్లు గవర్నరుమోటువారు నేషన్లుగా నుండవలయును. రాష్ట్ర సంబంధమయిన యెన్నికలువోటు సరియైన బుద్ధిశోనీయగలవారికే అధికారముండవలెను. పామర జనమునకు వోటువేయు నధికారముండరాదు. వారియొక్క స్వ

తంత్ర శక్తిను మోగించి వోటునీయశక్తి గుండవలెను. తెంగాలులోను బొంబాయిరాజధానిలోను విస్ఫిసాల్వీలు జిల్లాబోర్డులు విద్యాలయములు వర్తకసంఘములద్వారా లెజిస్లేటివు కౌన్సిలు మొంబర్ల కెన్నుకొనుచుండిరి. చెన్నరాజధానిగోగూడ పై విధముగానే యెన్నికలు జరుగవలయును. పశ్చిమోత్తర రాష్ట్రములోను జోధురాష్ట్రములో నెన్నికలు పై విధముగా జరిగినను గవర్నమెంటు నామినేషనులు తగ్గియుండవలెను. అన్నిజాతుల వారికిని యెన్నికలను మామూలుగా నుండునట్లు ప్రభుత్వము చూడవలెను. వోటునిచ్చువారిసంఖ్య జాతులనుండి తీయవలెను. ముఖ్యముగా ముస్లిసాల్వీలు జిల్లాబోర్డులు విద్యాలయములద్వారా వచ్చుకౌన్సిల్లసంఖ్య అధికముగా నుండవలయును. వైస్రాయి కౌన్సిలు యెన్నికలు జరిగినతరువాత యిందలి స్పెషల్ కేబినేటు మొంబర్లు, యితర రాష్ట్రములలోనున్న కౌన్సిలమొంబర్ల వలన యెన్నుకొనబడవలెను. ఇదిచాలదేశమున కవసరమైన విషయము. ఎన్నికలద్వారావచ్చుల మొంబర్లుగాని నామినేషను మొంబర్లుగాని జితములను తీసికొనరాదు. అదివర గవర్నమెంటు జితములను తీసికొను వారు ధనసహాయము కోరవచ్చును అనగా వారి యొక్క రాకపోకలఖర్చులను గవర్నమెంటు భరించును. హిందూదేశములో నివసించు వారందరును జాతినితనబంధము లేకుండ లెజిస్లేటివు కౌన్సిలులో మొంబర్లుగా నుండవచ్చును. కాని వారువిధ్యావంతులై ముందుటమంచిది. పశ్చిరాష్ట్ర

ములోను ప్రత్యేకముగా ప్రభుత్వ ధనరాబడినిగూర్చి కొన్నింటలో
బ్రసంగించి తగినమార్పులను చేయుచుండవలెను. పరిశోధకాన్నిల
లోనున్న పరిశోధనామండలమును కొన్నింటను ప్రతివిషయమునందును
ప్రశ్నింపట కధికారమున్నది. అట్టి ప్రశ్నలకు సరియైన సమాధా
నములు చెప్పవలసిన భాద్యత కొన్నింటపై నాదారపడియున్నది.
అట్టి జవాబులు తృప్తికరముగాలేనిచో రిజల్యూషనును మార్పు
చేయుటకు కొన్నింట కధికారమున్నది. ఏరాష్ట్రములో స్థానం
డిపార్టుమెంటు సంబంధమైన అల్లరులు జరిగినచో వాటిని కొన్ని
లులో చచ్చించి తగినచర్య తీసికొనుటకు కొన్నింటకధికారమున్న
ది. మెంబర్లుఅడిగిన ప్రతివిషయమునకు బూరియైన జవాబులు
రానిచో రిజల్యూషనుల నాపివేయుటకు కొన్నింటల కధికారముం
డును. ప్రతిరాష్ట్రములోను లెజిస్లేటివు కొన్నింట తీర్మానములు
జరుగును. ఇట్టితీర్మానములు ప్రజలకు హానికరముగానున్నచో
గవర్నమెంటు నట్టివాటినిమలులో జెట్టకుండ నాపురచయవచ్చు
ను. కాని అట్టిహానికరమైన కారణముల నొకనెలదినముల లోపున
కొన్నింటనుకు తెలియపరచవలెను. చోకలుగవర్నమెంటు విషయ
ములో వారు యిండియా గవర్నమెంటు కప్పటికున్న పరిస్థితులు
విశదముగా తెలియపరచి దానిపై వారు తీసికొనుచున్న చర్యను
చెప్పవలెను. వారిలోవారికి పర్యవసానము లేనియెడల స్టేట్
సెక్రటరీకి తెలియపరచవలెను. అప్పుడతడు పార్లమెంటులోజెట్టి
అక్కడ తీర్మానమును లెరువాత యిండియా గవర్నమెంటు

జ్యోతి గవర్నరు జనరలు కొన్నిలునకందజేయును. ఇక్కడనుండి రాష్ట్ర మెంబర్లకు దెలియును. అజినేటిపు కొన్నిల విధానము లిట్లుండ వలెననితెల్పి మాలవ్యా తనవార తనుబోధాతము నిట్లుమొదలిడెను.

“అయ్యలారా!

గవర్న మెంటునకును ప్రజలకునుకూడ ముఖ్యముగా కొన్నిలు విధానమును తెలియజేయవలసి యున్నది. దేశములోనున్న ప్రజలకే నిట్టిరాజ్యాంగ విధానము తెలియును. మిగిలిన వారికి తెలియదనియే గ్రహింపవలసి యున్నది. కానిప్రజలకంద రకును దీనిభావమును బోధపచినచో బ్రతిరాష్ట్రములోనున్న ప్రజలు దీనికంగీకరింతురు. ప్రజల సదుపాయమునకై యిట్టియే ర్పాట్లును గావించడ మయినది. కలకత్తా, బొంబాయి, మెద్రాసు, పాట్నా, డక్కా, ఫైజాబాద్ మొదలగు ప్రదేశములనుండి వచ్చిన డెలిగేట్లు యీవిషయమును పూర్తిగా గ్రహించియుండిరి. అలహాబాదునుండి నేనుడెలిగేటుగా వచ్చియున్నాను. నా అభిప్రాయ మీడెలిగేట్లకు తెలియజేయుచుంటిని. బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునకు మనమట్టి విషయములను చేప్పటలో బ్రయోజనము లేదు. దీనిప్రాముఖ్యతనుగూర్చి వారికి దెలియజేయ నభవరముండదు. వారిదగ్గరనుండినవిమనకొక వరమును గ్రహించుట. ప్రజలకున్న స్వాతంత్ర్యము నడుగంటచేసి సేవకావ్యత్రీలో వారి

నాంచి రాజ్యపరిపాలనాచేయ ప్రభుత్వమునకు మనమేమిచెప్పిన
 వ్రోయోజనముండునో గ్రహింపుడు. అట్టివ్రోయోజనము జరుగు
 పరిణామ మనముసాధించుట మనకు విధియైయున్నది. బ్రిటిషు
 ప్రభుత్వమునకుగాని బ్రిటిషుజాతికిగాని తెలియజేయు నవసరమ
 గుంచుటలేదు. ప్రస్తుతము బ్రిటిషుప్రభుత్వము మనపై అధి
 కారము చూపుచున్నది. మనస్వతంత్రత కి అడుగంటుచున్నది.
 వీరొకప్పుడువారిస్వాతంత్ర్యంనుగూర్చి పాటుపడినవారే అనువిష
 యం మఱచియుండిరి. ఇట్టిస్వతంత్రపరిపాలనకై శత్రువులనుసాధిం
 చిరి. అనేక యుద్ధములు చేసిరి. వారికున్నపట్టుదలయే హిందూ
 దేశప్రజలుకూడనున్నదని వారు గ్రహింపకపోలేదు. అంతమాత్ర
 మున వారుమనకు స్వాతంత్ర్యము నిచ్చెదరా? మనస్వతంత్రను
 గూర్చి వారినాలోచింపమని మనము చెప్పవలసిన భాద్యత మన
 దై యున్నది. రిప్రజ్ కేషనులేని ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వమెక్కడ
 నైనయున్నదా! ప్రతివిషయమును యెన్నుకొనిన నాయకుని
 ద్వారా తెలిసికొనినగాని వ్యవహారములను వారుపూర్తిచేయరు.
 అటువంటి రాజకీయ విధానములు మనకుమాత్రం మక్కరలేదా?
 వారుమన పరిపాలకులుగాన పారునిజానములువేరుగాను మనవిధా
 నములు వేరుగానుండుటసంభవమని వారికిమాత్రము తెలియ
 దా! బ్రిటనులో తక్కినవిషయములన్ని నొక్కవిధముగాను
 రాజకీయ విషయము నొక్కటి నొకవిధముగాను చూచెనరు.

బ్రిటనులు వారిరాజ్యాంగ విధానపద్ధతులన్నియు సమము
హిందూదేశ పరిపాలనా విధానములో నివిపూర్తియైన వ
వక్తిగత సామాన్యములు మనము కలుగజేయుచుంటుమని వా
త్సవయపూర్వకముగా చెప్పనునడు. ఈవిధముగా వారెన్న
ను చేయరు. ఏదేశములో స్వాతంత్ర్యమునకు ప్రజలు పాలు
యుండలేదు. వారియొక్క స్వాతంత్ర్యశక్తి నెట్లుచెందనాడి బ
వత్వములో నుందురు. కొన్ని వందల సంవత్సరములక్రిందట వ
రూపేణ యీస్టుయండియా కంపెనీవారు యండియాకు స్నే
హావముతోవచ్చి క్రమముగా దేశము నాక్రమించుకొని తుడి
తునకు ప్రభువులైరి. కొన్నివేలమైళ్ళ దూరమునుండివచ్చి ఓ
తునకు ప్రభువులై హిందూదేశమందలి స్వాతంత్ర హక్కుల
యును రద్దుచేసి వారిపరిపాలనా విధానమును నెలకొల్పిరి.

తలన మనదేశస్థులకు బానిసత్వము బాగుగావచ్చినది. క్రమ
గా ప్రజలకు నాగరిక మధికమయినకొలది రాజకీయరహస్యము
గ్రహింపగలిగిరి. తమస్వతంత్రముకొటకు పోరాడుశక్తి సా
ర్థ్యమువచ్చినపుడు దేశము నిద్రపోవుటనంభవము. ఈవిష
యములను ప్రభుత్వము గ్రహింపకపోలేదు. వారికి మనదేశస
యొక్కతత్వము బాగుగా బోధపడినది. మనకు స్వతంత్ర పరి
లన చేసికొనుట కింకను మనకట్టి శక్తిసామర్థ్యములు లోకపరిష్క
ము సరిపోదని వారియొక్కవాదన. వారియొక్క సవనాగరిక
తయును మనదేశయువకులకచ్చిన యవి పర్యవసముగా బ్రస

చినవి. వారివిద్యభిలసను నీవృత్తసమావలసను దేశములో ననా
రోగ్యమధికమై అల్పాయుర్దాయము సంభవించు చున్నది. రిప్ర
జెంటేటివు గవర్నమెంటులేనిదే పన్నులు విధించుట సంభవమని
అంగ్లేయుల రాజకీయ బై బిలుగంథములో వ్రాయబడియున్నది.
ఇట్టివిధానమును మనవిషయములో వారెందుకు జూపరాదు.
మనము వారికి మాటరాని పశువులవలె గాన్పించు చుంటిమి.
వారువిధించిన వాటికన్నిటికిని బద్ధులమై యూరకుండుటయే దీనికి
కారణము. మనకు కూడ వాక్పరిభావమున్నదని వారు
గ్రహించునట్లు మనము చేయవలయును. మనము మాట
రానివారివలె యూరకుండుట చాలకష్టము. మనము మాట్లాడుట
యేగాక యెట్లుమాట్లాడవలయునో యెందుకు మాట్లాడవలయు
నోకూడ తెలిసికొంటిమి. ఒకదేశముయొక్క స్వాతంత్ర్యమును
చెడగొట్టినంతమాత్రమున స్వభివ్యవిధాన మెల్లకాలమును నమ
ముగా నడచునను సమ్మతము వారికిమాత్రమున్నదా! ఏప్పటికై
నను దేశకాల పరిస్థితులు మారునని వారికి తెలిసియుండును.
నేటికి కాంగ్రెసులనే యుద్యమము ప్రచారములో బెట్టబడెను.
ఇదియే మనికాధార భూతమయినది కాంగ్రెసు ప్రభావస్థాపకుల
ద్వారా మనకురావలసిన రాజకీయ స్వేచ్ఛకై ప్రభుత్వముతో
మనము బోరాడవలసియుండును. కాంగ్రెసు మనకు కావలసిన
హక్కులన్నిటిని త్రుణుముగా జేకూర్చగలదను మనోపూర్వక
మగు సభిప్రాయములను మనము వీరవర్తించినచో దష్టక కార్య

సిద్ధి చేకూరును. మనకెప్పటికై నన్నముక్తినిచ్చు యుద్యమ మది యే గ్రహింపవలసి యుండును. నాగరికమయిన దేశములో ప్రజాపరిపాలనమున్న సమయములోనే వారికి రిప్రజెంటేషను కావలసివచ్చినపుడు మనదేశమున కౌతావశ్యమో గ్రహింపుడు. ఇట్టికి మబరిస్థితులలో ప్రజలు రాజకీయ పరిస్థితులను పూర్తిగా గ్రహింపగలిగినపుడు మనకు స్వతంత్రశక్తి నీయకపోయినచో యెంతశోమ్యముగా నుండునో గ్రహింపుడు. అంగ్లేయులు మన దేశాభివృద్ధికై అనేక కార్యములను చేసియుండెను. వారు మన మంచికై చేసిన కార్యములు లేకపోలేదు. వానికై మన స్వానుభూతిని వారికిజూపక తప్పదు. ప్రస్తుతనమన్యనుకూడ వారు దీర్ఘముగా నాలోచించి మనకుకావసిన సదుపాయములు చేసియున్నచో వారియందు మనకుకలుగు యభిమానమును పూర్తిగాజూపక తప్పదు. వారుచేసిన కార్యములకు మనకృతజ్ఞత జూపుచు ప్రస్తుతముమనకు కావలసిన కార్యమును పూర్తిచేయమని వారినికోరుట మనవిధియేవున్నది. వారుమనదేశము లోబ్రవేశపెట్టిన రాజ్యాంగ విధానమును మనము గౌరవింపకతప్పదు. దీనివలనదేశములో ప్రశాంతము చేకూరెను. ప్రతిదిపార్టుమెంటుయు కట్టుదిట్టముగా బనిచేయుటకు సావకాశములను కలుగజేసెను. కాని వారియొక్కపరిపాలనా విధానము కఠినముగానున్నదని గ్రహింపవలసియున్నది. మనపట్ల వారు దురభిప్రాయముతో నున్నట్లు వారిప్రభుత్వ విధానమునుబట్టి తెలియుచున్నది. ఇప్పటికి మన

11) శ్రీ మదకామోహన మాలన్యా జీవితచరిత్రము

దేశమునకు కొన్ని స్వతంత్ర హక్కులిచ్చి రాజ్యాంగ విధానమును మనమీద వదులువేయుభారము వారిదై యున్నది. వారుగమనించు మనలను గౌరవించుటలేదు. మనలను చాలహేయముగా జూచుచుండిరి. కొన్ని హక్కులైనను ఘనలోకలు నెల్లుగవర్ష మెట్లురో నుపయోగించి మనపరిపాలనా విధానమును పరిశీలించిచూచుటకూడ మంచిదని నాలభిప్రాయము. మనము చేయు రాజకీయ సంస్థలలోగూడ మనకు పూర్తిహక్కులు లేవనియే మనము విచారించవలసియున్నది. మనదేశములో వారు ప్రవేశించి రాజ్యముచేయుచుండ మనస్వతంత్ర హక్కులను మనోయమని గౌరవతీయముగా వారినికోరుచుండ వారు మూఢముగా నుండుట మనకెంతవృద్ధయ భేద్యముగా నుండునో యాలోచించుట. ప్రతిజింజ్గేయవ్యక్తితోను మనము ప్రసంగించి మనబానిసత్వమునుగూర్చి చెప్పినచో స్పష్ట హృదయపూర్వకముగా విచారించును. తనదేశ పరిస్థితులనుబట్టి తనదేశ మనుభవించిన కష్టమునుబట్టి మనదేశముకోరు విషయములను నమంజనముగా లేవనియెల్లుచెప్పగలడు. ఇదిన్యాయమైన విచారణయని గ్రహించి తనదేశాభిమానమును వదలలేనందుక మనకుస్వతంత్రమిచ్చినచో వారికి భుక్తిలోలుబరుగును. వారి కిండియాలోజరుగు నదుపాయములు సీమకోరములో నెక్కడను జరుగవు. ఇతరదేశముల ధనముపై నాధారపడనవారు ఒకేసారి వదలుకొనుటెంత కష్టముగానుండును. 1858 నా వర్సనము ప్రోక్ట మేషను ప్రకారము దానిని మేగ్నాచార్తయవలె మనము గౌరవించియుంటిమి. దానిప్రకారము విస్వరియా మహారాణి యేమిచెప్పియున్నదో మనదేశ పరిస్థితులనుబట్టి నాలభిప్రాయము. ఇదియే ప్రజలను

జూనియర్ కాలేజీ త్రము లేకుండ అందరిని సమభావముతో గౌరవించు
చు నారని కన్న బిడ్డలవలె చూచుకొని హరిస్వారాత్మక హక్కు
పాడుచేయక, వారకష్టమాలనుకనిపెట్టి పరిపాలనచేయు భాద్యత
బ్రతియు పరిభ్రష్టమును మున్నెదని చెప్పియున్నది. బ్రతియువారికి
సంబంధించిన తదితర కాలనీలలోనెట్లు వారుపరిపాలన చేయచుం
డిరో యుండియాలో నెట్లుచేయుచుండిరో మనకే తెలియుచు
న్నది. అందరిని సమభావముతో జూచుట వారికి విధియును
న్నది. వ్యాయంధుహాపు అభివృద్ధి సమరాగములను మనస్సు
గూడ జూపవలసియుండును. పరిస్థుత రాజ్యీయ పరిస్థితులను
బట్టి మనలను వారు గౌరవముతో జూచుచుండి రనెట్లుచెప్పగల
ము. మనరాజ్యాంగ విషయముతో మనహక్కులను జూపుటకు
వీలులేని పరిస్థితులలో వారుమనల నభినందించుచున్నట్లు యెట్లు
గమనింపగలము. రాజ్యాంగవిధానములో మనతోసంప్రదింపక
అక్కడచేయుటకు మనకు తావీయక మనముకోరిన మార్పు
లను సాధించుచుండే వారిష్టమువచ్చినట్లు పరిభ్రష్టమును సా
గించునపుడు మనకుమేలుజరుగునని యెట్లుచెప్పగలము. ఇట్టిపరి
స్థితులలో మనలనుపిలచి వారుమనము కోరినవిషయముల నాలో
చించెదరను మాత్రనిట్టికిని నమ్ముటకువీలులేదు. క్రమముగా
ప్రతిసంవత్సరమును వారిధికారమే ఎక్కవగనున్నట్లు వారి
యొక్క పరిపాలనా విధానమువలన మనకు తేటతెల్లముగా తెలి
యచున్నది. ఇట్టిగానినత్వములోనుండి వారికి మమగూలోత్తి
రించెననచో యెన్నిటికిని మనకు విముక్తియుండదు. ఇదినిచ్చ
యము మనము హృదయపు రక్తముగా రంగములో ప్రవేశించి
పరిచేసిన గాని మనకు తలలచినకార్యము కొన్ని సంవత్సరముల

కేసేను సాఫల్యమై మనకు బానిసత్వము తొలగిపోవును. ఆంగ్లేయల పరిపాలనా కార్యక్రమము దేశదేశమునకును మార్పులు కలుగజేసిగాని సామ్యపద్ధతులమీద నడుపుటలేదు. వారి రాజ్యాంగ పద్ధతులలో మార్పులుకలుగుట కారణములరయుట కు మనకిహక్కులేదు. మనదేశ ప్రభుత్వములోనే మనకు తావు లేదు. ఇతరవిషయములనుగూర్చి మనమెట్లు సంప్రదించగలము?

ఈవిషయములనుగూర్చి చెప్పవలసియున్న యింకను చాలకాలమువును. అట్టిఅవకాశ మిప్పుడలేదుగాన కొన్ని మాటలతో విరమించుచుంటిని. ఎంతసేపుమాట్లాడినను మన హక్కులను గూర్చియే చెప్పవలసియుండును. ఇక్కడనున్న ప్రతిమేధావియు నీవిషయములు సంగీకరింపక తప్పదు. మనలో శక్తియున్నదియు లేనిదియు జూపుటకు సమయము వచ్చినది. ఆంగ్లేయలలో నహింసనుగు ప్రజ్ఞావంతులును మేధావంతులును హిందూదేశములోలేరని మీకేమైన సంశయమున్నదా! అట్టిదిలేనపుడు వారుచేయు రాజకీయవిషయములో మనకు మాత్రమిట్టిస్వతంత్రత నెందుకుండరాదని గట్టిగామీలోమీరు విచారణచేసియున్నచో నిట్టిపట్టుదలతోనే మీరుకోరిన హక్కులు మీకుత్పరలో రాగలవని నాయొక్క హృదయపూర్వకమైన సమ్మతము, మీహింస ప్రేమను వీడక, మీస్వదేశాభిమానమును వదలక మనోధైర్యముతో బనిచేసియున్న తప్పక కొన్నిసంవత్సరములకే మనకు పూర్ణమైన స్వాతంత్ర్యములభించునని సమ్మతము. కొన్నివందల సంవత్సరములక్రిందట ఇంగ్లండు దేశము స్వతంత్రమునకై యెన్నికష్టములనుభవించినదో బ్రిటను దేశచరిత్రముబట్టి తెలియుచున్నది. ప్రతిదేశము స్వతంత్ర

మునకై యేదోయొక సమయములో బోరాడియున్నది. అట్టి అస్పృతరుణము మనకిప్పుడు వచ్చియున్నది. ఇట్టితరుణమును సో గొట్టుకొనక, అవకాశములన్నిటిని నినియోగించుకొనుచు కాంగ్రెసు నాయకుల సలహాలుమీద పడచినయెడల అప్పక మన కార్థసాఫల్యముండును. మనఅభిలాషలు నెఱవేరును. సర్వదా దేశమందు నిర్మలమయిన ప్రశాంతము కలుగును. దేశమందలి అరిష్ట మప్పుడుగాని తొలగిపోదు. బీడలప్పుడుగాని నుఖించరు. దేశమునకు తేమము పూర్తిగానుండును. ప్రజలకనువగు కార్యములు పరిశ్రమలు వృత్తులు కఠిమముగా వృద్ధిపొంది ప్రజలు తుదార్భాధలేక నుఖింతురు. పూర్తియైన విశ్వాశముతో మీరందరును సోదరభావమును వహించి హృదయ పూర్వకముగా బనిచేసినచో మీకోరికలన్నియు సీరేడును. దైవము మిమ్ములను రక్షించుగాక; దేశమునుద్ధరించుగాక!"

శ్రీపండిత మదనమోహన మాలవ్యాజీ మరియొకన మెడ్రాసు కాంగ్రెసుసభలోగూడ లెజిస్లేటివు కౌన్సిలనుగూటివీముగా మాట్లాడెను. ప్రజలకితని యువన్యాసములను, కౌన్సిలువిధానములను పూర్తిగా గ్రహింపగలిగిన మాలవ్యాచరితము చాలపూజనీయ మయినది. బాల్యమునుండియు ప్రళయమున విద్యనునేర్చి ధనరాబడిగల వృత్తిని వదలుకొని దేశసేవయే ప్రాధాన్యముగా నెంచుకొని విద్యార్థులకును ప్రజలకును చేసినసేవలవారముని గ్రహింపవలెను. ఇట్టి మహావ్యక్తులు దేశములో జన్మించుట దేశభాగ్యమనియే తలపనగును.

త యా రై సి ధ్ధ ము గా ను న్న వి.

- 1 మదన మోహన మాలవ్యా
- 2 చిత్తరంజన దాస్
- 3 శ్రీమాన్ రాజగోపాలాచారి
- 4 రవీంద్రనాథ ఠాగూర్

అ చ్చు లో ను న్న పి !

నవాబ్ జిన్నా
అబ్దుల్ కలాం ఆజాద్
పటేలు సోదరులు
ఆంధ్రరత్నములు 1 భా॥
డిటా 2 భా॥

వలయువారు: —

పసుపులేటి బాపిరాజు

బుక్సెల్లర్స్ — రాజమండ్రి.

బాక్సు నెంబర్, రాజమండ్రి.

